

УДК 378.046.4:004.9

ПІСЛЯДИПЛОМНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ**С. А. Сергієнко, А. І. Гладир**Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600. E-mail: gai@kdu.edu.ua**М. Г. Дернова**

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

вул. Максима Берлінського, 9, Київ, 04060, Україна. E-mail: maya_gordiyenko@mail.ru

Розглянуто стан сучасної післядипломної освіти та проаналізовано останні дослідження в галузі освіти дорослих. Визначено основні тенденції розвитку та напрями вдосконалення й реформування системи професійної освіти, шляхи її побудови за принципом «освіта впродовж усього життя». Запропоновано впровадження прикладної інформаційної системи, призначеної для оцінювання якості післядипломної освіти та сприяння професійній адаптації працездатного населення.

Ключові слова: критерії оцінювання, професійна адаптація, післядипломна освіта.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. В умовах військово-політичного конфлікту та економічної кризи в Україні, коли перед нашою державою виникають реальні загрози та виклики у політичній, економічній та соціальній сферах, на більшості підприємств скорочуються обсяги виробництва та як наслідок – обсяги загальної потреби у робочій силі, заявленої роботодавцями. Водночас значна частина населення з якісною професійною освітою, що у свій час відповідала потребам розвинутого індустріального суспільства, швидко втрачає свою конкурентоспроможність через недостатню адаптованість до швидкої зміни економічної кон'юнктури в умовах прискорення розвитку інформаційних технологій та постіндустріальної трансформації суспільства.

Через подальше загострення структурних диспропорцій на ринку праці та ускладнення працевлаштування соціально уразливих верств населення (молоді, випускників навчальних закладів, безробітних, осіб з особливими потребами) виникає актуальна проблема сучасності – забезпечення готовності всіх верств населення до соціальної, професійної та трудової адаптації шляхом підвищення освітнього рівня та конкурентоспроможності на ринку праці [1, 2].

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Навчання впродовж життя відіграє важливу роль у постійно мінливому світі не тільки для вирішення вже існуючих проблем, але й для того, щоб уміти їх уникати та користатися можливостями, які приносять нові обставини. Професійний розвиток і кар'єра повинні адаптуватися до нових реалій [3].

Однією з основних вимог сучасності є проведення суттєвих змін в освіті, створення нових пріоритетів навчання і виховання особистості протягом усього життя, які б сприяли формуванню готовності фахівців до свідомого, постійного підвищення свого професійного рівня. Серед завдань системи післядипломної освіти, що мають бути вирішеними, основними є: приведення обсягів та змісту перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у відповідність із поточними та перспективними потребами держави; формування змісту навчання, виходячи з його цільового спрямування, посадових обов'язків фахівців, попередньо здобутої ними освіти, досвіду дія-

льності, індивідуальних інтересів і потреб громадян; застосування сучасних навчальних технологій, що передбачають диференціацію, індивідуалізацію, запровадження дистанційної, очно-заочної форм навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації; впровадження андрагогічного підходу до навчання дорослих у системі післядипломної освіти.

На наш погляд успішне реформування післядипломної освіти може бути забезпечене лише за умови інтегрованого підходу до формування державної політики у таких взаємопов'язаних сферах, як освіта та зайнятість населення шляхом об'єднання зусиль місцевих органів влади, територіальних органів Державної служби зайнятості, роботодавців та мережі навчальних закладів, що надають освітні послуги з професійної підготовки громадян. Ця взаємодія дозволить розв'язати такі завдання:

- сприяння гармонізації попиту та пропозиції робочої сили;
- підвищення адаптивності місцевого населення до ринкових умов праці;
- професійна адаптація широких верств населення до швидких змін на регіональному ринку праці, при цьому ключове завдання полягає у стимулюванні працевлаштування мешканців у межах власних районів, а не виїзд на роботу до інших регіонів;
- збільшення поінформованості мешканців щодо сучасних можливостей та пропозицій сучасної освіти;
- посилення можливостей працездатного населення до зайнятості в умовах змін.

Фундаментом таких реформ повинна стати вдосконалена нормативно-правова база, зокрема довгоочікуваний Закон України «Про післядипломну освіту», який повинен «...забезпечити врегулювання суспільних відносин у сфері післядипломної освіти та встановити правові, економічні, організаційні, інші засади функціонування системи післядипломної освіти, створити умови для формування ефективною системи безперервної освіти громадян...» [4].

Які ж першочергові зміни в системі післядипломної освіти найбільш необхідні?

Приведення у відповідність державного та міжнародного визначення післядипломної освіти

У зв'язку з глобалізацією світового економічного та освітнього простору, міжнародної уніфікації та стандартизації системи професійного навчання виникають певні протиріччя в українському законодавстві щодо державного та міжнародного визначення післядипломної освіти. Як відомо, в країнах Західної Європи, Північної Америки та деяких країнах СНД післядипломна або післявузівська освіта виключно стосується процесу здобуття академічних ступенів магістра та доктора. Нині уніфікація системи післявузівської освіти триває. Але вже зараз слід констатувати той факт, що всю існуючу сукупність форм професійного навчання (короткострокове та довгострокове підвищення кваліфікації, стажування, спеціалізація, перепідготовка) слід позначати на законодавчому рівні єдиною термінологією згідно з трендами розвитку міжнародного освітнього простору, наприклад, безперервна професійна освіта або додаткова освіта дорослих.

Забезпечення гнучкості та відповідності потребам замовника та вимогам роботодавця навчальних планів і програм післядипломної освіти

Для ефективної організації безперервної професійної освіти необхідна детальна ідентифікація всіх категорій потенційних слухачів та розуміння їх особистих можливостей і потреб для успішного працевлаштування. Усі навчальні плани та програми безперервної професійної освіти повинні своєчасно оновлюватися та корегуватися з урахуванням специфіки замовника.

Упровадження Єдиної державної інформаційної мережі з питань професійної адаптації працездатного населення

Автори вважають, що ефективна взаємодія органів влади, Державної служби зайнятості, роботодавців та навчальних закладів повинна базуватися на використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема на створенні Єдиної державної інформаційної мережі з питань професійної адаптації працездатного населення.

Створення та впровадження єдиної інформаційної мережі, що охопить існуючі бази даних державних структур та навчальних закладів і роботодавців, забезпечить автоматизовану координацію та взаємодію між 1) обласними, міськими, районними, міськ-районними підрозділами Державної служби зайнятості та інших центральних органів виконавчої влади; 2) мережею навчальних закладів регіону; 3) роботодавцями; 4) місцевими органами влади; 5) фізичними особами, у тому числі уразливими верствами населення, що потребують допомоги у пошуку роботи, отриманні додаткової освіти, працевлаштуванні та, врешті-решт, успішній адаптації.

Така інформаційна система передбачає створення відповідного програмного забезпечення і ефективного використання веб-ресурсів для роботи з новоствореними та існуючими базами даних Державної служби зайнятості, Єдиною державною електронною базою з питань освіти тощо. Зазначена система значно посилить можливості працездатного насе-

лення щодо зайнятості в умовах змін і дозволить:

- оперативно проводити аналіз потреб ринку праці, кількісних і якісних показників процесу працевлаштування серед осіб, які отримали першу або другу вищу освіту;

- здійснювати постійний моніторинг і оцінювати ефективність системи післядипломної освіти та автоматизованого управління професійною адаптацією відповідних верств населення;

- збільшити поінформованість громадян щодо можливостей і пропозицій сучасної освіти відповідно до поточної кон'юнктури, попиту та потреб роботодавців на ринку праці.

Оцінювання ефективності системи професійної освіти

Об'єктивне оцінювання як системи професійної освіти в цілому, так і системи післядипломної освіти, можливе лише за умови безперервного моніторингу професійної кар'єри випускників конкретного навчального закладу.

До критеріїв оцінювання ефективності системи професійної освіти того чи іншого навчального закладу слід віднести такі інтегральні (групові) показники:

- частка випускників, які не знайшли роботу після закінчення ВНЗ;

- частка випускників, які працевлаштувались не за спеціальністю;

- частка випускників, які після працевлаштування розпочали здобуття додаткової освіти;

- частка випускників, які здійснювали паралельне навчання.

Крім того, слід враховувати індивідуальні показники ефективності підготовки кожного окремого фахівця та його персональні можливості:

- час пошуку першого або наступного робочого місця після навчання;

- тривалість зайнятості працівника на отриманому робочому місці;

- реалізація можливостей успішної службової кар'єри;

- здатність швидко змінювати професію.

Важливим показником ефективності професійної освіти є суб'єктивна оцінка самими випускниками здобутого рівня знань і можливостей працевлаштування, використання чи невикористання набутих знань у своїй діяльності.

ВИСНОВКИ. Основною метою системи післядипломної освіти, як і раніше, є оперативне і максимально повне задоволення індивідуальних потреб громадян України у професійному зростанні та потреб держави в економічному та соціальному розвитку нашого суспільства.

Для досягнення цієї мети необхідно: привести вітчизняну систему післядипломної освіти у відповідність до міжнародного законодавства; створити відповідну нормативно-правову базу; забезпечити гнучкий андрагогічний підхід до організації навчального процесу для усіх верств населення, що потребують додаткової освіти.

Ефективне використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, впровадження Єдиної державної інформаційної мережі, надасть технічні можливості для ефективної інформаційної підтримки працездатного населення, моніторингу професійної кар'єри випускників, обліку нагальних потреб суспільства та аналітичної обробки отриманої інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лісогор Л.С. Працевлаштування випускників в умовах економічної кризи // Демографія та соціальна економіка. – 2009. – № 2. – С. 58–67.

2. Гладир А.І., Гордієнко М.Г., Абдураманов Д.А. Підвищення якості професійної підготовки інжене-

рів-електромеханіків в умовах інтернаціоналізації ринку праці // Вісник Кременчуцького державного університету імені Михайла Остроградського. – Кременчук : КДУ, 2010. – Вип. 4/2010 (63), част. 3. – С. 193–197.

3. Van Loo J., Griffin T., Beddie F. Making the most of mature minds: issues, trends and challenges in making active ageing a reality. Older workers: research readings. – Adelaide: National centre for vocational education research. – 2011.

4. Проект Закону України «Про післядипломну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1402407744/>

CONTINUING PROFESSIONAL EDUCATION IN CONDITIONS OF REFORMING THE HIGHER SCHOOL

S. Sergiyenko, A. Gladyr

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: gai@kdu.edu.ua

M. Dernaova

Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
04060, Ukraine, Kyiv, vul. Maksima Berlynskoho, 9, E-mail: maya_gordiyenko@mail.ru

The state of modern continuing professional education is considered and recent researches in the field of adult education are analysed. The main trends and areas of improvement and reform of continuing professional education, ways of building on the principle of "education throughout life" were detected. An implementation of applied information system for evaluating the quality of continuing professional education to promote professional adaptation of the workforce is offered.

Key words: criteria, professional adaptation, continuing professional education.

REFERENCES

1. Lisohor, L.S. (2009), "Employment of graduates during the economic crisis", *Demohrafiya ta sotsialna ekonomika*, no. 2, pp. 58–67. (in Ukrainian)

2. Hladyr, A.I., Hordiyenko, M.H. and Abduramanov, D.A. (2010), "Improving the quality of training engineers, electrical engineers in terms of the internationalization of the labor market", *Visnyk Kremenchutskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhayla Ostrohradskoho*, Vol. 4, no. 63, pp. 193–197. (in Ukrainian)

3. Van Loo, J., Griffin, T. and Beddie, F. (2011), Making the most of mature minds: issues, trends and challenges in making active ageing a reality. Older workers: research readings, National centre for vocational education research, Adelaide.

4. Draft Law of Ukraine "On postgraduate education", available at: <http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1402407744/>. (in Ukrainian)

Сергієнко Сергій Анатолійович,

к. техн. н., доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи та новітніх технологій в освіті,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук,
39600, Україна
Тел.: +38(05366) 3-61-46
E-mail: sergsa@kdu.edu.ua

Sergiyenko Sergiy Anatoliyovych,

Cand. Sc. (Tech.), Assoc. Prof.,
Vice-rector for scientific-pedagogical work and innovation technologies in education
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University,
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk,
39600, Ukraine
Tel.: +38(05366) 3-61-46
E-mail: sergsa@kdu.edu.ua

Гладир Андрій Іванович,

к. техн. н., доцент,
директор навчально-наукового центру підвищення кваліфікації та професійної адаптації, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна
Тел.: +38(0536) 74-04-67
E-mail: gai@kdu.edu.ua

Gladyr Andrii Ivanovych,

Cand. Sc. (Tech.), Assoc. Prof.,
Director of Center for Advance Studies and Professional Adaptation, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine
Tel.: +38(0536) 74-04-67
E-mail: gai@kdu.edu.ua

Дернова Майя Григорівна,

к. пед. н., доцент, докторант,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, вул. Максима Берлінського, 9, м. Київ, 04060, Україна
Тел.: +38(044) 440-86-63
E-mail: maya_gordiyenko@mail.ru

Dernova Maya Grygorivna,

Cand. Sc. (Ped.), Assoc. Prof.,
Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, vul. Maksima Berlynskoho, 9, Kyiv, 04060, Ukraine
Tel.: +38(044) 440-86-63
E-mail: maya_gordiyenko@mail.ru